

“Ey Peygamber’in hanımları! “Eğer Allah’a tövbe ederseniz ne âlâ! Zira kalpleriniz, bir defa kaymış oldu. Ama bir daha Peygamber’in aleyhine bir dayanışma içine girerseniz, bilmiş olun ki Allah onun hamisidir, O’ndan sonra Cebrail, mü’minlerin salihleri ve melekler de onun hamisidirler. Eğer Peygamber sizi boşayacak olursa, Allah sizin yerinize ona, dul veya bekâr, sizden daha iyilerini; Allah’a boyun eğip iman eden, içtenlikle itaat eden, tövbe eden, asla isyan etmeyen ve sürekli Allah yolunda yürüyen kadınlar verir!”

(Tahrim, 66/4, 5)

D. “ZEVCÂT-I TAHİRÂT”IN HZ. PEYGAMBER’LE İLİŞKİLERİNDE ÂDÂBI

“Zevcât-ı Tahirât” tabiri, İslami literatürde Hz. Peygamber’in edeb, namus ve hayâ bakımından temiz ve pak eşleri anlamında kullanılan yaygın bir tabirdir.

Ahzab suresinde, sırf Zevcât-ı Tahirât için hükümler ve onların muhterem ve mükerrem zevçleri Hz. Muhammed(sav) ile ilişkilerinde uymaları istenen özel edeb kuralları getirilmiştir.

Bu hükümler ve kuralların konulmasındaki amaç ise, “Ehl-i Beyt”in hem Allah’ın Elçisini üzmemeleri hem de her türlü şaibeden ve pislikten uzak olarak temiz ve hoş bir hayat yaşamalarını temin içindir.¹

Allah’ın Elçisinin muhterem zevceleri de kalan ömürlerinde, bu hüküm ve kurallara harfiyyen riayet edeceklerine dair Allah’a ve Rasûlüzne söz verip gereğini yerine getirdikleri için “Zevcât-ı Tahirât” ünvanını hak etmişlerdir.

¹ Ahzab, 33/33.

1. Peygamber’in Hanımları Şanslı, Fakat Ayrıcalıklı Değildiler

“Zevcât-ı Tahirât”, iki yönden diğer kadınlardan farklıdırlar: Birincisi, Allah’ın Elçisi’nin taht-ı nikâhında bulunmaları, ikinci olarak da onların kocaları herhangi bir insan değil; Allah’ın sevgilisi, Nebisi ve Elçisi olmasıdır. Bu sebeple onlar son derece şanslı ve avantajlı, bir o kadar da mesuliyet altındadırlar.

O halde Rasûlullah’a eş olmak, mutlaka “saliha” vasfına sahip olmayı gerektirir.

Büyük müfessirimiz Elmalılı M. Hamdi Yazır salih ve saliha kavramlarını şöyle tarif etmiştir:

“Salih”, uygun demektir; akl-ı selime, vakıya/realiteye ve Allah’ın rızasına uygun olan her şey salihdir. Buna göre, akl-ı selime, realiteye ve Allah’ın rızasına uygun olan her söze “Salih söz”; her işe “Salih amel”; her davranışa da “Salih bir davranış” denir; bunların faili erkek ise “Salih adam”, kadın ise “Saliha kadın” vasfını hak eder.

Rasûlullah’ın (sav) hanımları, özellikle Allah Teâlâ’nın onlar hakkında indirdiği ayetler ve nadide öğüt ve nasihatleri; bazen de tehdit içeren uyarıları ile eğitilip terbiye edildikleri için gerçekten saliha kadınlardı.

Biliniyor ki, eğitim-öğretim bir süreçtir; hiç kimse birden bire kâmil vasfına eremiyor. Erkek olsun kadın olsun, sahabe-i kiram da “Adalet”² vasfına, ancak böyle bir eğitim-öğretim sürecinin sonunda ulaşabilmiştir. Ondan önce, onlar da zaman zaman salih olmayan söz, iş ve davranışlarda bulunuyorlardı. Cenab-ı Allah da onlar hakkında ayetlerini indirerek kelimenin tam anlamıyla onları te’dir etmiştir.

Biz burada Rasûlullah’ın hanımlarının, Rasûlullah (sav) ile özel hayatlarına ve harem-i ismetlerine girecek değiliz. Sadece eşlerinin, Allah’ın Elçisine karşı yaşadıkları bazı ikazı gerektiren nahoş hadiseleri, diğer bir ifade ile Cenab-ı Allah’ın “edebî aykırı” bulup da uyardığı bazı davranışlarını günümüz ve gelecekteki hanımlara ibret olur düşüncesiyle, Kur’an’ın açıkladığı kadarıyla naklederek konuyu değerlendirip geçmek istiyoruz.

Birinci Hâdise “Dünya Hayatı ve Ziyneti” Sorunu

Bir hadisinde Hz. Peygamber, “Ben ahlaki güzellikleri tamamlamak için gönderildim.”³ derken, Yüce Rabbi “Sen ne muazzam bir ah-

² Bkz. Bakara, 2/143.

³ Muvatta’, Husni’l-Huluk, 8.

lak üzeresin!"⁴ ifadesiyle onun ahlaki güzelliğini Kur'an'da övmekteydi. O hayatta iken gökte melekler,⁵ yerde insanlar hep onun ahlakının güzelliğinden söz ediyordu; hatta münkirleri bile Allah'tan getirdiklerini yalanlasalar bile, onu asla yalanlamıyorlardı. Onun "el-Emin" vasfına hep hürmet etmekteydiler.

Böylesine yüce bir ahlakın sahibi olan Hz. Muhammed (sav), tabii olarak, tüm insanlarla olduğu gibi, hanımları ile ilişkilerinde de son derece hassasiyet ve nezaket sahibiydi. Tarih, evlilik hayatı boyunca onun, hanımlarını değil kırmak, kendilerini incitecek en ufak bir sözüne ve davranışına şahit/sahne olmamıştır. Kur'an-ı Kerim'de de onun, hanımları ile ilgili en ufak bir nezaketsizliğine işaret edilmemiştir. Zira o, Allah Teâlâ tarafından bizlere örnek gösterilen önemli bir şahsiyettir, müstesna bir ahlaka sahiptir...

2. Onlar da Kadın İdiler

Fakat hanımları onun gibi değillerdi; onlar da önce insan sonra da kadın olmanın zaafalarını taşımaktaydılar. Zaman zaman böylesine müstesna bir kocayı üzüyor, incitici sözler ve davranışlar içerisine girebiliyorlardı. Bu durumlarında bile onlara o (sav), "İncitirim" endişesiyle karşılık vermiyor; susuyor; onun yerine Yüce Mevlası onun adına hanımlarını ikaz ediyordu. Kur'an-ı Kerim'de Zevcât-ı Tahirât, Rasûlullah'a karşı davranışları sebebiyle iki defa uyarılmışlardı. Onlardan birisi şöyledir:

Hicretin beşinci veya altıncı yılına gelinmişti. Son birkaç yıl içerisinde elde edilen fey ve ganimetler sebebiyle Müslümanlar, ekonomik yönden bir hayli kalkınmıştı. Artık ihtiyaçlar değil, toplumda ziyet ve refah konuşuluyordu.

Fakat Hz. Peygamber'in gelinde bir gelişme olmuyordu. Hanımlarının göz ve gönüllerini doyuracak kadar dünya nimetinden ve ziyetinden yararlandırma imkânı bulunmuyordu. Oysa dünya hayatının ziyeti insan; özellikle de mü'minler için var edilmiş⁶ ve gönüllere cazip kılınmıştır.⁷ Peygamber'in hanımlarının da hemcinsleri gibi, normal olarak dünya hayatının ziyetine ve süslenmeye karşı arzuları, ihtiyaçları, belki de zaafaları vardı. Bu yüzden onlar, dünya hayatının nimetlerinden ve ziyetlerinden yeterince yararlanamadıklarından şikâyet ederek paylarının artırılmasını istemişlerdi. Olabilir ki bu isteklerinde biraz da ileri gidip Hz. Peygamber'i üzmüştürler.

⁴ Kalem, 68/4.

⁵ "Hiç şüphe yok ki, Allah ve melekleri Nebi'ye salat etmektedirler." (Ahzab, 33/43)

⁶ Bkz. A'raf, 7/32, 33.

⁷ Âl-i İmran, 3/14.

Nakledildiğine göre, bir gün Hz. Ömer Hz. Peygamberi ziyaret için evine gelir. Kapının önünde Enes (ra): ‘Ya Ömer, Rasûlullah (sav) hiç kimseyi içeri almamamı buyurdu.’ der. Ömer ‘Niçin?’ dese de tam bir cevap alamaz. Enes’e: ‘Git, Ömer geldi ve yanınıza girmek istiyor, de!’ buyurur. Enes (ra) Allah’ın Elçisi’ne bu haberi götürünce, Rasûlullah Ömer’in eve girmesine izin verir.

Hz. Ömer, eve girince, bir de ne görsün; bir tarafta Rasûlullah ve Hz. Ebû Bekir üzgün vaziyette, diğer tarafta hanımları ve yüzleri asık bir biçimde oturmaktadırlar. Gördüğü manzara karşısında endişe ile sorar: ‘Ya Rasûlallah başınıza bir hal mi geldi?’ Rasûlullah, tebessüm ederek, ‘Hayır, ya Ömer. İşte kızlarınız, benden bende olmayan dünya nimetlerini ve ziynetini artırmamı istiyorlar.’ deyince Hz. Ömer kalkar, Allah’ın Elçisi’ni üzdüğü için kızı Hafsa’yı dövmeye yeltenir, ardından Hz. Ebû Bekir de kızı Âişe’ye yönelir. Rasûlullah (sav) buna izin vermez, ‘Onlara vurmayın!’, diyerek her iki kayın babasının da kızlarını dövmelerine mani olur.

Bu olaydan sonra, Ahzab suresinin 28-34. ayetleri bir pasaj hâlinde indirilmiştir.⁸

Bu ayetlerin ilk ikisinde Yüce Allah Rasûlü’ne, kendisinden dünya nimet ve ziynetlerini artırmasını isteyen hanımları hakkında şu öğüdü vermiştir:

“Ey Peygamber! Hanımlarına de ki, eğer siz, dünya hayatını ve onun ziynetini istiyorsanız, gelin size müt’alarınızı vereyim ve güzellikle boşayayım gidin; yok, eğer Allah’ı, Rasûlü’nü ve ahiret yurdunu isterseniz, şüphe yok ki Allah, sizden iyiler için büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”⁹

Peygamber hanımı olmak, kuşkusuz bir şereftir; dolayısıyla her kadına nasip olmayan bir ayrıcalıktır. Ancak İslam’ın emir ve yasakları karşısında hiç kimseye; ne peygambere ne de peygamber hanımlarına hiçbir ayrıcalık tanınmamıştır. Peygamber hanımı olma ayrıcalıkları ise, onlara bir takım mahrumiyetlerle birlikte mesuliyetler de getirmiştir. “Her nimet bir külfet mukabilidir.” özdeyişinin de ifade ettiği gibi, Hz. Peygamber’in eşlerinden biri, Rasûlullah’a lâıyk bir biçimde bu şerefi taşımaz, ona leke bulaştırır, Rasûlullah’ı üzerse, aynı işi yapan başka kadınlara verilmesi gereken ceza ne ise, o, onun tam iki katı cezaya çarptırılacaktır.¹⁰ Yok, Allah’a ve Rasûlü’ne içtenlikle itaat

⁸ Müslim, Talak, 29/1478; Taberî, Tefsir, XXI/99 vd.; Vahidî, Esbabu’n-Nüzul, s. 203; İbn Kesir, Tefsir, VI/401 vd.

⁹ Ahzab, 33/28, 29.

¹⁰ Krş. Nisa, 4/25.

eder, kötülüklerden sakınır ve daima doğru, düzgün iş yapar ve salih kadın olurlarsa, Peygamber'in hanımlarına verilecek mükâfat da diğer kadınlara verilmesi gerekenin iki katı olacaktır. İslam'ın adalet anlayışında nimet külfet dengesi böyledir; nimet artırıldıkça, külfet de o oranda artar, nimet azaldıkça külfeti de azalır.

O halde Allah'ın Elçisi'ne zevce olma şerefine erenler, geçici dünya ziyneti ve nimetlerinden mahrumiyetlerini söyleyerek sahip oldukları şerefe gölge düşürmesin; ona daha da layık olmaya çalışmalıdır.

Zemahşerî demiştir ki, Allah özel statüleri gereği *“Peygamber hanımlarını hem tedîb hem de onlara özgü bir takım şart ve hükümler indirerek kendilerini tehdît etmiştir...”*¹¹

Tabii olarak Râsulullah (sav) bu ayetleri, özel olarak Ehl-i Beyti'ne, genel olarak da tüm muhataplarına tebliğ edince, asıl muhataplar mesajı aldı ve hiç düşünmeksizin *“Allah'ı, Rasûlü'nü ve ahiret yurdunu”* tercih ettiklerini söylediler.

3. Hz. Peygamber Son Derece Nazik Bir İnsandı

Hz. Peygamber'in eşlerinden bazıları, bir gün kıskançlıkları yüzünden Rasûlullah'ın aleyhine bir dayanışma içine girmiş ve Allah'ın elçisinin nezaketinden ve müsamahakârlığından yararlanmak istemişlerdi.

Allah Teâlâ onlara karşı elçisini himaye etti ve onlara, hiç kimsenin Peygamber'in ya da bir Allah dostunun eşi ya da yakını olduğu için cennete giremeyeceğini anlayacakları bir lisan ile hatırlattı.

Nakledidiğine göre, Rasûlullah (sav) Zeynep binti Cahş ile yeni evlenmişti. Sıra onunla gecelemeye geldiğinde, Zeyneb'in Rasûlullah'a bal şerbeti ikram etmesi ve odasında Rasûlullah'ı biraz fazla tutması, Hz. Âişe ile Hz. Hafsa'da kıskançlık duygularını kabartmıştı.

Bu iki hanım, kontrolden çıkan kıskançlık duygularını tatmin amacıyla, Rasûlullah hakkında bir kumpas içerisine girdiler. Aralarında aldıkları karara göre, Hz. Peygamber odalarına geldiğinde: *“Ya Rasûlallah, ağzın meğâfir (kötü kokan bir ağaç reçinesi) kokuyor; galiba Zeyneb'in odasında içtiğin bal şerbetini yapan arılar falan bölgede yayılmışlar!...”* diyeceklerdi.

Gerçekten de Rasûlullah (sav), Hz. Âişe'den duyduğu bu sözü Hz. Hafsa'dan da dinleyince, onları çağırды ve yemin ederek: *“Tek bu*

¹¹ Bkz, Zemahşerî, *Keşşaf*, III/258.

sözü bir daha söylemeyin ve ifşa etmeyin, ben bundan sonra bal şerbeti içmeyi kendime haram kılıyorum.” dedi.¹² Çünkü o (sav), son derece halim, selim ve nazik bir insandı. Haksız davranışlarına rağmen hanımlarına kızma, kendisini savunma yolunu değil de yine de onların gönüllerini hoş etme yolunu tercih etti. “Siz ne karışuyorsunuz!” demedi.

Bu hal üzerine Peygamber eşleri zafer kazanmış kahramanlar gibi aralarında konuşmaya başladılar.

4. Yüce Rabbi Hanımlarına Karşı da Rasûlü’nü Savunuyordu

Elçisini bu duruma düşürmeleri, tabiidir ki onun Yüce Mevlası’nı öfkelenmişti. Bu hadise üzerine indirdiği ayetleriyle Allah Teâlâ Nebisi’ni savunduğunu ve böyle bir davranışın tekrarı halinde onun yanında ve kendilerinin karşısında yer alacağını söyleyerek içerisinde tehdit de bulunan şu ayetlerini indirdi:

“Ey Peygamber! Hanımlarının gönlünü hoş etmek için Allah’ın sana helâl kıldığı bir şeyi niçin kendine haram kılıyorsun? Evet, Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir ama... Allah, gerektiğinde yeminlerinizi bozmanızı da size farz kılmuştur. Allah sizin mevlânuzdur; Allah her şeyi bilir, her şeyi yerli yerince yapar.

Peygamber, hanımlarından birisine gizli bir söz söylemişti. O da bu sırrı ifşa edince, Allah durumu Peygamber’ine açıkladı ve o sözlerden bir kısmını ona bildirdi, bir kısmına ise hiç değinmedi.

Peygamber bunu eşine haber verince, eşi: ‘Bunu sana kim haber verdi?’ dedi. O da: ‘Bunu bana, her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olan Allah haber verdi.’ dedi.

(Ey Peygamber’in hanımları!) Eğer Allah’a tövbe ederseniz ne alâ! Zira kalpleriniz, bir defa kaymış oldu. Ama bir daha Peygamber’in aleyhine bir dayanışma içine girerseniz, bilmiş olun ki Allah onun hamisidir, O’ndan sonra Cebrail, mü’minlerin salihleri ve melekler de onun yanında yeralıp savunacaklardır.

Eğer Peygamber sizi boşayacak olursa, Allah sizin yerinize ona, dul veya bekâr, sizden daha iyilerini; Allah’a boyun eğip iman eden, içtenlikle itaat eden, tövbe eden, asla isyan etmeyen¹³ ve sürekli Allah yolunda yürüyen kadınlar verecektir.”¹⁴

¹² Bkz. İbn Kesir, *Tefsir*, VIII/186 vd..

¹³ İbâdet kavramı hakkında geniş bilgi için bakınız: Fatiha, 1/5.

¹⁴ Tahrir, 66/1-5.

Mukatil b. Süleyman'dan nakledildiğine göre Rasûlullah (sav), bu ayetlerden sonra yüce Rabb'i Allah'ın tavsiyesine uyararak, bir köle satın alıp azat etti ve yeminini bozdu.¹⁵ Çünkü böylesi durumlarda yeminini çözmek, Allah'ın emri olduğu gibi, Rasûlü'nün de mü'minlere emri ve sünnetidir. Allah'ın elçisi şöyle buyurmuştur: *“Her kim bir konuda yemin eder, sonra da ondan vazgeçmenin daha hayırlı olduğunu görürse, kefareti ödeyip yeminini çözsün ve o hayrı işlesin!”*¹⁶

Ey Âişe ve Hafsa! Eğer siz, Allah'ın elçisi aleyhine birbirinizle dayanışma içerisine girer ve onu yalnız ve güç durumda bırakacak olursanız, bilin ki o yalnız değildir! Allah, Cebrail, melekler ve mü'minlerin salihleri de onunla birlikte dirler. Allah, yaptığınız her şeyi ona haber verir; Cebrail, Allah'ın elçisi olarak ne görev verilirse onu icra eder! mü'minlerin salihleri (Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer) ve melekler de Peygamber'in destekçileri olarak üzerlerine düşenleri yaparlar. O hâlde iyi düşünün!

Değerlendirme

Her iki hâdisede de görülüyor ki, Rasûlullah (sav) ahlakının güzelliği ve edebinin yüceliği sebebiyle, son derece sabırlı, mülayim ve hoş görülü bir eştir. Kendisine karşı aşırı davranışlarda bulunan eşlerine, asla incitici bir söz söylememekte ve onları azarlamamaktadır; aksine kocalarına karşı kadınca tavırlar sergileyen, sıkıntı veren, bazen de haddi aşarak “Allah'ın Elçisi”ni üzen hanımlarını incitmek yerine susmayı tercih etmektedir.

O hanımlarının ayıbını yüzlerine vurmak yerine bazen içine kapayıp sıkıntısını sessizlikle savuşturmaya çalışmışmakta bazen de sırf onların razı edip gönüllerini hoşnut etmek için kendi haklarından ve hürriyetinden tavizler vermekte; hatta Allah'ın helal kıldığı bir şeyi nefesine haram kılmayı bile göze almaktadır.

Çünkü onun malı ve serveti yok ki, hanımlarının gönüllerini görebilecek derecede dünya nimet ve ziyetinden onları yararlandırсын.

Çünkü onun ahlakı müsaade etmiyor ki, kıskançlıkları sebebiyle kendisine karşı tavır alan veya kumpas kuran eşlerini azarlayıp te'dip etsin.

¹⁵ Nesefî, *Medârik*, IV/269.

¹⁶ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, VIII/5110. Yeminler ve kefareti hakkında geniş bilgi için bakınız Bakara, 2/224, 225; Mâide, 5/87-89.

Çünkü Yüce Allah, her insanın gönlüne dünya nimetinin ve ziyetinin sevgisini, güzelliğini ve cazibesini yerleştirmiş bir kere!

Hz. Muhammed (sav) ise, yüce bir ahlak, edeb ve adalet vafına sahip bir peygamberdir, o sebeple onlara diyemez ki: *“Sizin, bunları benden istemeye hakkınız yoktur!”*

O hoş görülü davranıyor, ama onun Mevlası Allah, Elçisi Hz. Muhammed(sav)’e karşı sergilenen bu davranışları hoş görmüyordu. O susuyor, ama onun Rabbi susmayıp habibini savunuyordu!

Zira Allah (cc), kendisine karşı yapılan hataları, kusurları, günahları bağışlayacağını Kur’an’da, pek çok yerde vaat etmiştir, ama değil hanımları, hiç kimsenin sevgili Elçisine karşı kaba davranış saygısızlık etmelerini, özellikle de onu üzmelerini asla hoşgörü ile karşılamayacağını da açıkça söylemektedir.

O, Rasûlü hakkında konuşan Müslümanları, iftira ederek, arkasından dedikodu yapanları dünyada da ahirette de lânetlemiştir.¹⁷

O, Rasûlü’ne karşı bir biçimde saygısızlık edenleri ya imanlarının zafiyetiyle uyarılmış,¹⁸ ya amellerinin boşa gideceğiyle tehdit etmiş,¹⁹ ya da akılsızlık ve düşüncesizlikle itham etmiştir.²⁰ Âdâba riayetsizlik edenleri de bazen hafif yollu²¹ bazen de son derece sert bir dille uyarmıştır.

Öyle bir kocaya saygısızlık eden hanımlarını ise, *‘Onunla evliliğinizi ömrünüz boyu sürdürmeye mecbur değilsiniz; isterseniz dünya hayatının ve onun süsünü, güzelliklerini tercih edebilirsiniz.’* diyerek onlara boşanmanın yolunu veya Elçisi’nden mahrum bırakılacakları ikazını yapmıştır.²²

En son uyarısı ise çok enteresandır!

Eğer siz, bir daha, Benim Elçim’in aleyhine birbirinizle bir dayanışma içerisine girerseniz, bilirsiniz ki karşınızda Allah’ı, Cebrail’i, melekleri ve salih kullarımı bulursunuz! Ona göre ayağınızı denk alın!

¹⁷ Ahzab, 33/57.

¹⁸ Bkz. Nur, 24/62-64.

¹⁹ Bkz. Hucurat, 49/1, 2.

²⁰ Bkz. Hucurat, 49/4, 5.

²¹ Ahzab, 33/53.

²² Ahzab, 33/28-33.